

Presentationens hållpunkter

Barns språkutveckling

- Sociokulturellt
 - kommunikation
 - identitet
 - emotionell utveckling
 - kognitiv utveckling
 - social utveckling

(Säljö, 2000)

Barnspråkutveckling – Aktuellt

- Matteuseffekten: Den som har mycket kommer att få mer. (Stanovich, 1986)
 - tidig uppmuntran till kommunikation → tidiga gester → större ordförråd i treårsålder (Rowe m.fl., 2008)
 - den som kan många ord från förr lär sig nya ord snabbare (Dickinson m.fl., 2012)
 - barn med positiva bokupplevelser söker fler bokupplevelser
 - barn som läser bra läser mer och blir ännu bättre på att läsa (Gjems, 2018)

Barns språkutveckling – Aktuellt

- Det vidgade textbegreppet, multimodala texter
- Barns litteracitet och skolspråksregister börjar långt före skolåldern
 - tal och skrift stödjer varandra
 - språklig medvetenhet
 - abstrakt och analytiskt språk
 - genrekompetens
- Critical literacy tränas redan innan formell läs- och skrivundervisning
 - Vad är sanning? Vems sanning är det som förmedlas i texten? Hur vet vi det?

(t.ex. Jönsson, 2016; Vasquez, 2004; Luke & Freebody, 1999)

Lärmiljön

- Språkutveckling (inklusive läsförmåga) bestäms i hög utsträckning av miljön. (Dickinson m.fl., 2012; Harris m.fl., 2011)
- "Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen." (UBS, 2018, s. 33)
- Lärmiljön är nyckeln till målen för den pedagogiska verksamheten.
- Det utjämnande/kompensatoriska uppdraget
- Hemmen är en viktig lärmiljö, men kan vi påverka?

Tänk efter!

Hurdant språk och hurdan kommunikation kommer barnen i kontakt med i vilka situationer?

- standardsvenska/dialekt/andra språk än svenska
- talat språk/skrivet språk
- vuxental/barntal
- tala själv/lyssna
- samtala/föra monolog
- tala i roll
- ovanliga ord och uttryck
- estetiska språkupplevelser
- ...

Dagsprogram

6.30 Daghemmet öppnar

8.00 Frukost

8.30 Inomhus: t.ex. fri lek, spel, musikstund, sagostund, rörelsestund eller pyssel

9.45 Utomhus: t.ex. fri lek, ledda lekar, rörelsestunder

11.00 Samling

11.20 Lunch

12.00 Vila

13.00 Sagostund

13.30 Fri lek

14.30 Mellanmål

15.15 Utevistelse

17.00 Daghemmet stänger

Samtalsklimatet

- Vuxna ska inte tala med varandra i rum där det finns barn(?!) (Eriksen Hagtvvet, 2004)
- Barn lär sig fler och mer avancerade ord då vuxna samtalar med dem om det som *barnen* är intresserade av. (Golinkoff & Hirsh-Pasek, 2006)
- Tryggheten
 - det blir min tur
 - jag får hjälp att uttrycka mig vid behov, för det jag vill säga är viktigt

Hur har vuxna talat i dag?

- Har jag samtalat enskilt?
- Har jag deltagit i lek?
- Har jag läst högt eller berättat?
- Har jag varit både abstrakt och konkret?
- Har jag använt ett gott språk?

Assistenten

Rött: Den vuxnes tal om språk och språkfrågor till barnen

Blått: Den vuxnes tal om boken

Turkost: Den vuxnes frågor till barnen om boken

Gult: Den vuxnes kroppsspråk som förstärker bokens innehåll

Grönt: Den upplästa boktexten

Rosa: Den vuxnes reglerande tal (tal som styr situationen)

Mörkgrönt: Den vuxna betonar ord eller en fras betonas speciellt

Lila: Barnens input

Assistenten

[illegible]

Dialogisk läsning

- författare + illustratör + läsare + lyssnare
- analyserande
- inläring
- kommunikation
- aktivitet

Performativ läsning

- författare + illustratör
- förmedlande
- estetisk, upplevelser
- självreflektion

efter Sundmark (2014)

Tänk efter!

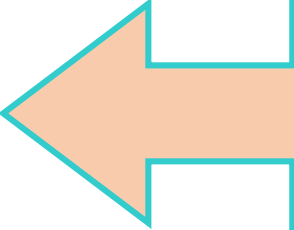
Vilka fysiska miljöer kan erbjuda vilka typer av språk och kommunikation?

- Vilken miljö ger upphov till vilka typer av samtal?
 - samtalsämnen
- Var lyckas vi med enskilda samtal eller smågruppssamtal med barnen?
- Var talar de tystlåtna mest?
- Var lyssnar de pratsamma bäst?
- Var blir leken språkligt rik?
- Var gynnar ljudnivån språkutvecklingen?
- **Vad är det som gör att den här miljön fungerar på det här sättet?**

- Gården, t.ex. lekstuga, rutschkana, klätterställning, sandlåda, gungor
- Skogen/parken
- Hallen
- Toaletten
- Dockvrån/lägenheten/hemleken
- Slöjdhörnan
- Lashörnan
- Skrivhörnan
- Matplatsen
- ...

Early Childhood Environment Rating Scale-3 (ECERS-3)

- Harms, Clifford och Cryer (2014)
- Instrument för att systematiskt observera och bedöma kvalitetsaspekter i den småbarnspedagogiska verksamheten
 - Utrymme och inredning
 - Omsorgsrutiner
 - **Språk och litteracitet**
 - **Lärandeaktiviteter**
 - Interaktion
 - Dagsprogram

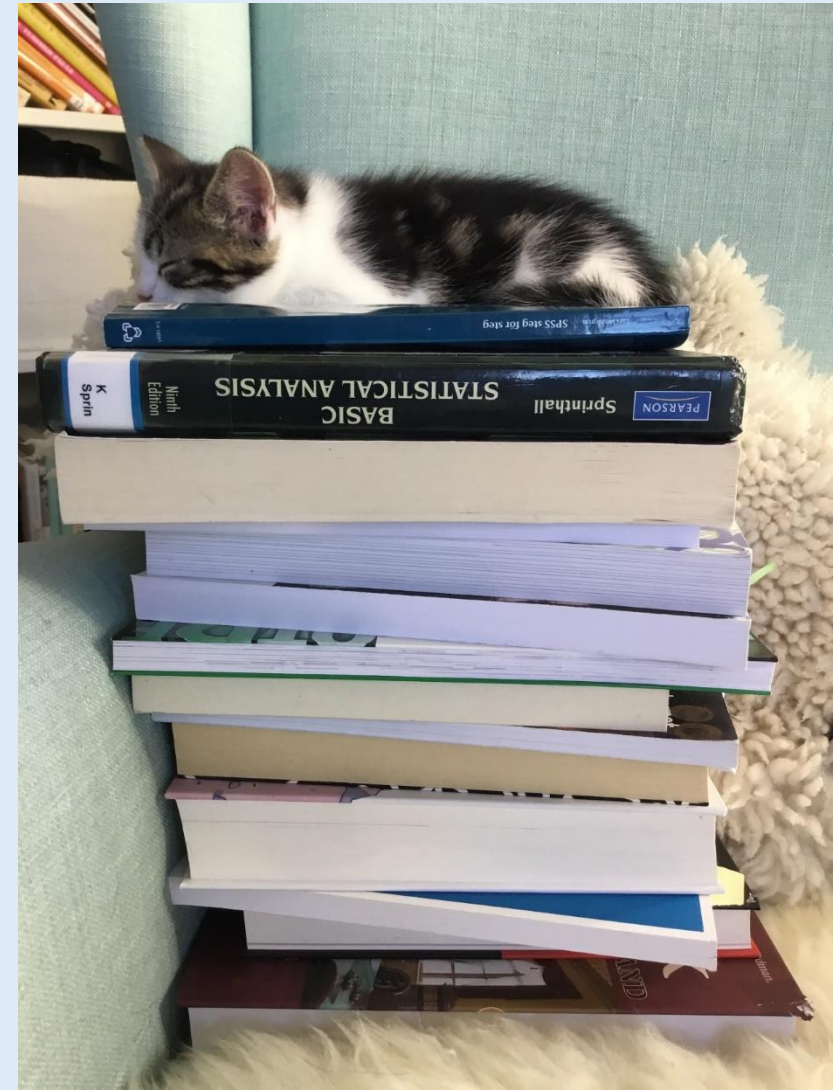

Starka markörer
för den
pedagogiska
verksamhetens
kvalitet och
personalens
kompetens

Språk och litteracitet som kvalitetsmarkör för pedagogisk verksamhet

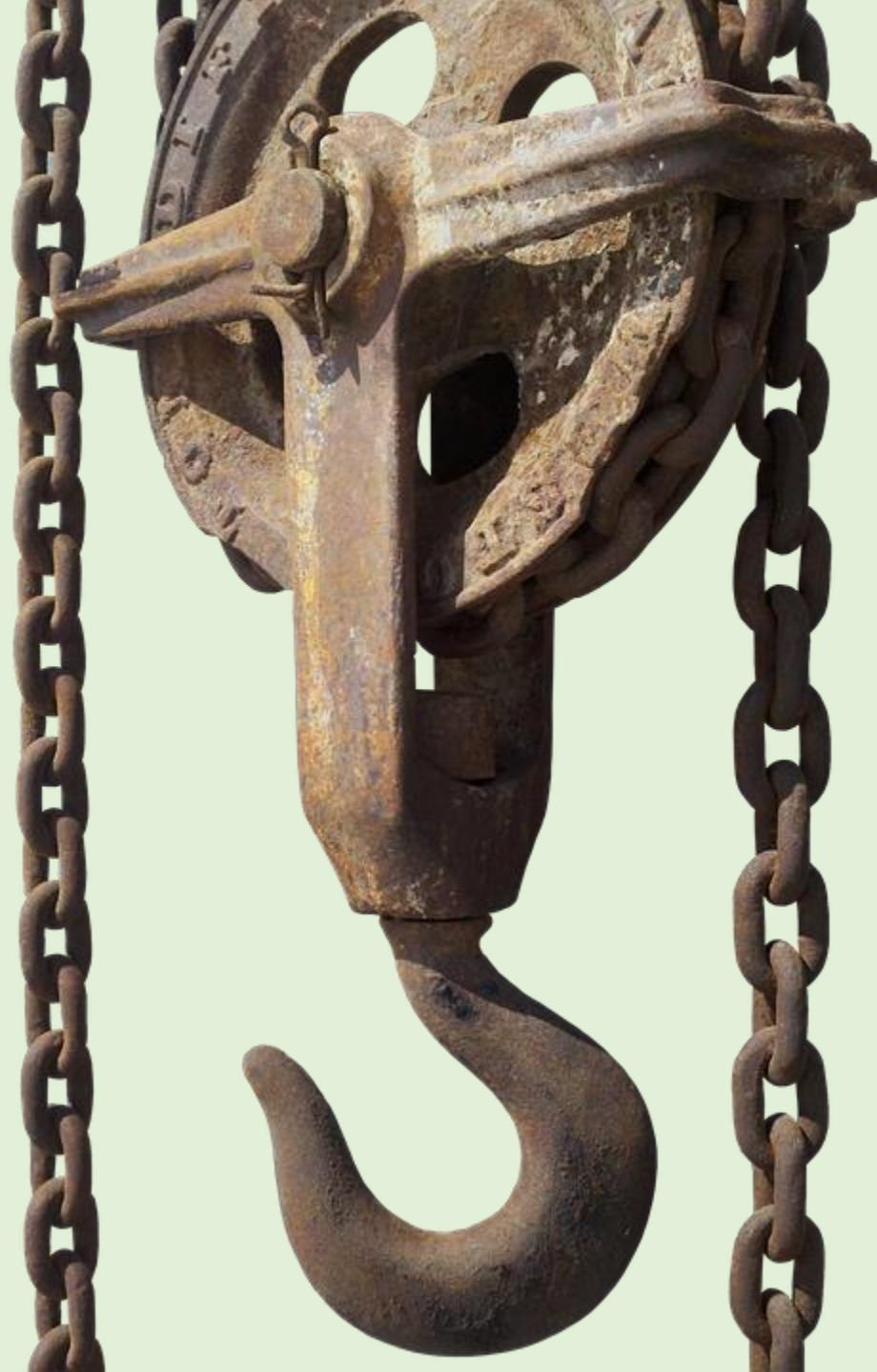
(Williams & Sheridan, 2018)

- stödja barnens utveckling av ordförråd
- uppmuntran att använda språk
- personalens användning av böcker med barnen
- uppmuntran av barn att använda böcker
- barn blir bekanta med skriftspråk

Hög kvalitet inom språk och litteracitet

- rikligt med tillgängliga böcker
- många böcker relaterade till pågående teman och projekt
- både skönlitterära böcker och faktaböcker
- mål med bokläsning: utgå från samt väcka barnens engagemang, intresse och frågor, språkutveckling
- Barn uppmanas att använda böcker
- barn och vuxna använder böcker tillsammans
- böcker används i den pedagogiska verksamheten
- man berättar med och utan bilder, ritar, sjunger och kommunicerar kring texter
- skriftspråk används på meningsfulla sätt, bokstäver, bilder och aktuella händelser relaterar till varandra

Et bra
språklyft
lyfter också andra
lärområden och kvalitetsaspekter

Dokumentation

- t.ex. samla barnens alster, fotografera för barnens egna mappar och verksamhetsberättelsen, skriva ner vad barnen berättar om sina teckningar eller sitt favoritdjur...

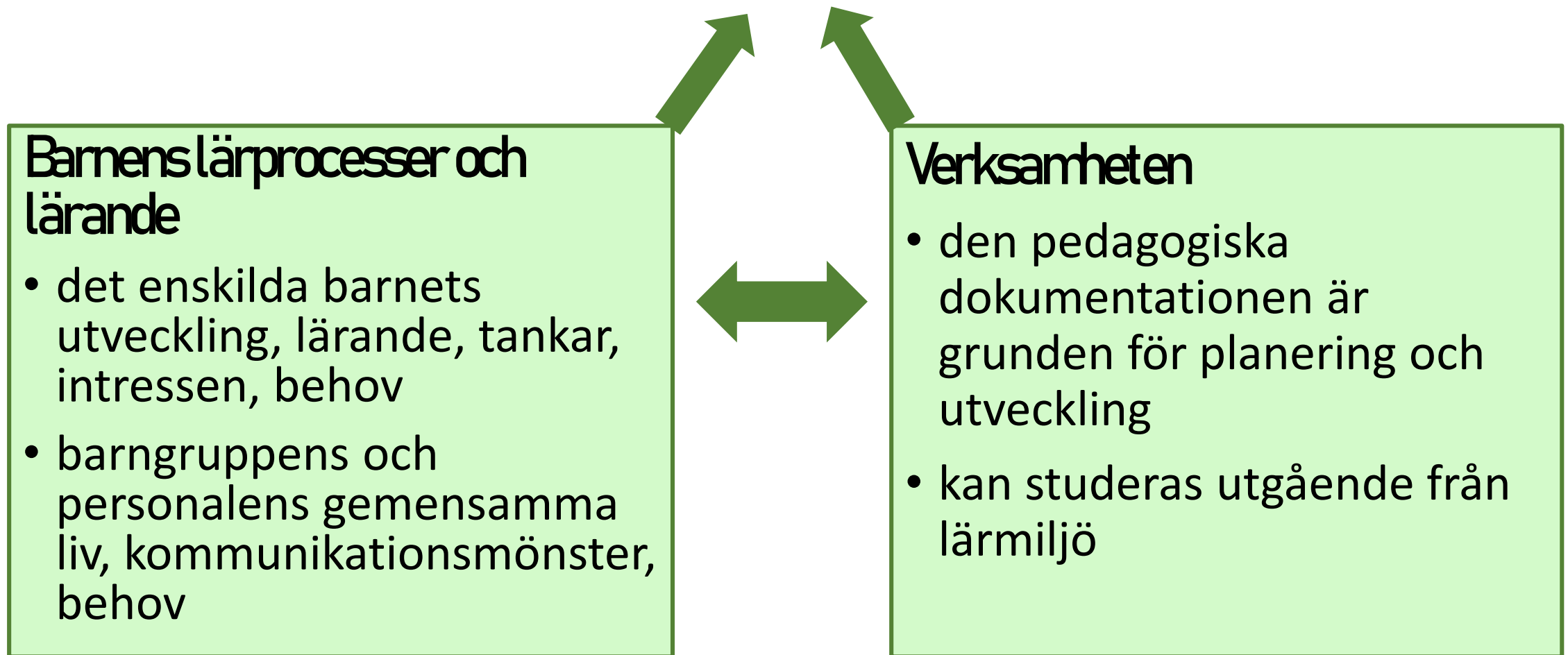

Pedagogisk dokumentation

- Det som efterfrågas i styrdokumentet
- "en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten" (UBS, 2018, s. 39)
- ett verktyg för att utveckla kvalitet (Elfström Pettersson, 2014, s. 205)

Pedagogisk dokumentation

Mål för lärandet

- lärandemål, delmål
- kompetensområden

Språket ständigt med!

- vilka typer av språk och kommunikation ger de olika delarna? Planera och dokumentera!
- använder barnen ämnesspecifika ord? Dokumentera!

För-
förstå-
else

Aktivitet
1

Aktivitet 2

Utvärdering,
jfr med
förförståelse

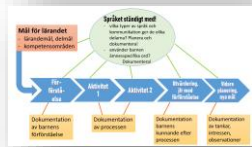
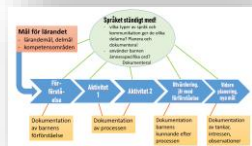
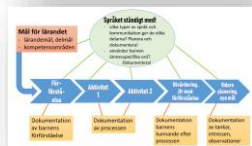
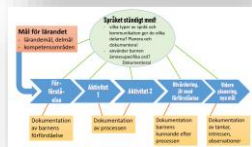
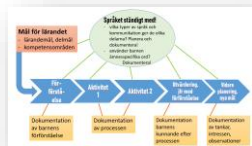
Vidare
planering,
nya mål

Dokumentation
av barnens
förförståelse

Dokumentation
av processen

Dokumentation
barnens
kunnande efter
processen

Dokumentation
av tankar,
intressen,
observationer

- Många dokumenterade lärprocesser tillsammans
 - utgående från enskilda barns processer kring flera lärandemål
 - utgående från gruppens processer kring ett visst lärandemål
- Möjliggör att utvärdera och förändra verksamhet och lärmiljö baserat på dokumenterade händelser, intryck, uttryck, tankar, iakttagelser, lärprocesser...
 - t.ex. språk: Vilka aspekter av språkutveckling har beaktats i verksamheten? Saknas något? Kan något förbättras? Har något fungerat på annat sätt än tänkt?
 - viktigt att personalen har ett gemensam facklig terminologi kring språkutveckling (Sandvik & Spurkland, 2011)

- Dokumentera

- pedagogisk dokumentation: systematisk och reflekterande
- den pedagogiska dokumentationen kan (ibland) vara specifikt språkfokuserad
- vad händer med teckningen/barnets berättelse om vad myror gör när den är klar?

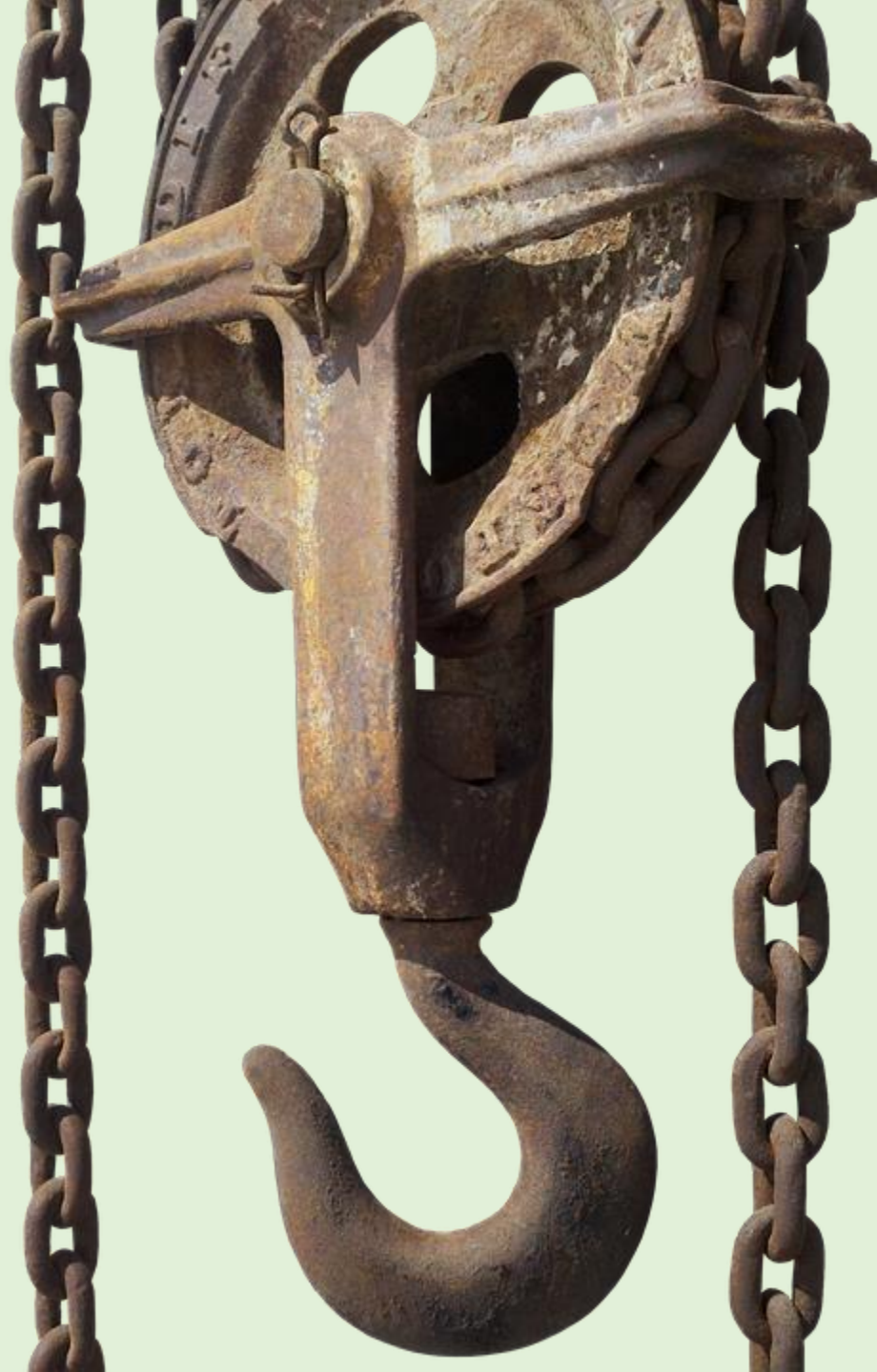
- Kartlägga

- kan vara pedagogisk dokumentation
- t.ex. TRAS, tidig registrering av språkutveckling
- t.ex. Språkmappen
- hur ska resultaten av kartläggningen användas?

Sammanfattning

- Språkstunder inom småbarnspedagogiken är bra, men det är det systematiska, genomgripande, språkmedvetna arbetet som gör den stora skillnaden.
- Pedagogisk dokumentation är grunden för utvecklingsarbetet inom småbarnspedagogiken
- En språkmedveten småbarnspedagogik gynnar barnen här och nu, men också längre fram

Et bra
språklyft
lyfter också andra
lärområden och kvalitetsaspekter

Källor och litteraturtips

- Bergöö, K. & Jönsson, K. (2012). *Glädjen i att förstå. Språk- och textarbete med barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Dickinson, D. K., Griffith, J. A., Golinkoff, R. M. & Hirsh-Pasek, K. (2012). How Reading Books Fosters Language Development around the World. *Child Development Research*. doi:10.1155/2012/6028807
- Elfström Pettersson, K. (2014). Barn som medskapare i dokumentation. I B. Riddersporre & B. Bruce (Red.), *Berättande i förskolan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Gjems, L. (2018). *Förskolans arbete med tidig litteracitet – på barns villkor*. Lund: Studentlitteratur.
- Rowe, M. L., Özcaliskan, S. & Goldin-Meadow, S. (2008). Learning words by hand: Gesture's role in predicting vocabulary development. *First Language*, 28, 182–199.
- Sandvik, M. & Spurkland, M. (2011). Språkstimulera och dokumentera i den flerspråkiga förskolan. Lund: Studentlitteratur.
- Sundmark, M. (2014). Bilderbokens berättelser. I B. Riddersporre & B. Bruce (Red.), *Berättande i förskolan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Säljö, R. (2000): *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Wedin, Å. (2011). *Språkande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Lund: Studentlitteratur.
- Williams, P. & Sheridan, S. (2018). Förskollärarkompetens – Skärningspunkt i undervisningens kvalitet. *Barn*, 3–4, 127–146.